Innføring i døgnrytmens verden

Mona Skard Heier, Anne M. Wolland
Søvn og døgnrytme
 100 s, ill. Oslo: Cappelen Damm, 2011.
 Pris NOK 248
 ISBN 978-82-02-35842-6

Dette er den første norske boken som dreier seg spesielt om døgnrytme og døgnrytmeforstyrrelser. Forfatterne har ikke definert noen målgruppe, men innholdet virker å rette seg mot leger, psykologer og annet helsepersonell som møter pasienter med søvnforstyrrelser. Boken er relativt kort og lettlest og inneholder illustrasjoner tegnet av førsteforfatteren, i tillegg til enkelte figurer. Margene er brede og inneholder stikkord i tillegg til plass for egne notater.

I den gode innledningen plasserer forfatterne vår døgnrytme i et mer historisk og samfunnsmessig perspektiv. Videre forklarer de grunnleggende biologiske prinsipper om søvn, søvnbehov og konsekvenser av søvnmangel. Dette er godt skrevet og omhandler også hvordan ulike fysiologiske prosesser endres under søvn.

Deretter kommer et kapittel om utredning av søvnproblemer. Forfatterne vektlegger hvor viktig anamnesen er. Jeg kunne imidlertid tenkt meg en bredere beskrivelse av viktige anamnesticke opplysninger som kan bidra til å skille mellom ulike former for søvn sykdommer og døgnrytmeforstyrrelser. I tillegg kunne man gjerne referert til flere skjemaer som benyttes til søvnutredning. Ved å lese videre vil man etter hvert få et inntrykk av hvordan de ulike døgnrytmeforstyrrelsene arter seg, men det hører likevel naturlig inn under dette kapitlet.

I det neste kapitlet tar forfatterne for seg generelle behandlingsmetoder for døgnrytmeforstyrrelser, i tillegg til mer generelle søvnhygieniske tiltak. Det er praktisk med et slikt kapittel – ofte benytter man de samme behandlingsmodalitetene ved ulike døgnrytmeforstyrrelser.

Hovedkapitlet omhandler de ulike døgnrytmeforstyrrelsene. Alle viktige døgnrytmeforstyrrelser er med her, og de er godt beskrevet. Dette kapitlet er relativt langt, og jeg synes kanskje det ville være naturlig å dele det inn i flere mindre kapitler. For eksempel har forfatterne skrevet mye bra om søvn hos barn og eldre som fint kunne vært et eget kapittel, spesielt siden avsnittet om eldre også omhandler medikamentell behandling av insomni og ikke bare døgnrytmeforstyrrelser. Noen avsnitt er også avsatt til døgnvillhet (jetlag), som ikke er beskrevet så ofte på norsk tidligere.

Dersom klinikere skal bruke boken som en håndbok i pasientbehandlingen, ville det også vært fint med mer tydelige behandlingsalgoritmer for de enkelte døgnrytmeforstyrrelsene, for eksempel i tabeller, og gjerne noen eksempler.

Alt i alt sitter jeg likevel igjen med inntrykket av at denne boken på kort tid gir leseren en svært god oversikt over oppdatert kunnskap om døgnrytmens fysiologi og de viktigste døgnrytmeforstyrrelsene.

Nicolas M.F. Øyane

Nasjonalt kompetansesenter for søvn sykdommer
 Haukeland universitetssykehus

Interessant og velskrevet om DNA-bevis

Ragna Aarli
DNA-bevis
 Rettsikkerhet ved bruk av DNA-sakkyndighet
 i kampen mot kriminalitet. 229 s, ill. Oslo:
 Cappelen Damm, 2011. Pris NOK 298
 ISBN 978-82-02-34508-2

Forfatteren er strafferettsjurist. Boken er blitt til etter en henvendelse fra Justisdepartementet til Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen. I forordet nevnes det at boken retter søkelyset mot kommunikasjonsbetingede rettsikkerhetsutfordringer: «Boken vil derfor kunne være til nytte både for den som opptrer som sakkyndig og den som skal anvende en sakkyndiguttalelse.» Ut over dette er ingen målgruppe angitt. (Nesten) alle bidragsyterne er nevnt i forordet.

Kapitlene omtaler hva et DNA-bevis er, de organisatoriske rammene for DNA-sakkyndighet, kommunikasjon av DNA-kunnskap, DNA i bevisbedømmingen og rettsanvendelsen, bevisteoretiske perspektiver, Den rettsmedisinske kommisjons rolle samt muligheter for realisering og korrigering av straffeansvar i gamle saker. I tillegg er det en liste med ordforklaringer og forkortelser, oversikt over litteratur og henvisning til dommer. I alt finnes 393 fotnoter med referanser og et fyldig stikkordregister. Illustrasjonene er få og skjematisk, teksten har alt i alt et svært «saklig» preg.

Endringene i strafferettspleien, som følge av DNA-reformen, har foranlediget denne boken. Så vel rettens aktører som leverandører av medisinsk og biologisk sakkyndighet, kan ha behov for å få innblikk i hverandres sfære. Kommunikasjon ligger forfatteren på hjertet – hvordan kan den bli best mulig, og hvordan kan man minimere risikoen for misforståelser? Organiseringen av rettsgenetikken i Skandinavia er også omtalt.

I kapittel 2 tar forfatteren for seg hva et DNA-bevis er. Dette er vanskelig stoff for personer uten biologisk fagbakgrunn, og jeg er usikker på om disse blir så mye klokere etter å ha lest kapitlet. I tillegg gir ordlisten lite hjelp – jeg antar at frustrasjonsnivået hos en strafferettsjurist som skal forstå «haplotype» eller «tandem-repetisjon», kan bli forholdsvis høyt. Tolking av blandingsprofiler, som er noe av det særegne for rettsgenetikken, er viet liten plass.

Kapitlene om bevisbedømming og rettsanvendelse er interessante, særlig Eivind Kolflaaths kapittel om bevisteoretiske perspektiver. Kapittel 7 handler om Den rettsmedisinske kommisjons kontrolloppgaver. Her gjengis eksplisitt hvilke krav som, ifølge lov og forskrifter, settes til kommisjonens medlemmer, men det problematiseres ikke at mange av dem som per i dag utøver kommisjonens kontrollfunksjon, ikke oppfyller disse.

I kapittel 8 skriver forfatteren om hvordan nytt bevismateriale kan medvirke til oppklaring av gamle saker og til gjenopptaking. Dette vil oftest fordele at det biologiske materialet oppbevares etter avsluttet sak, noe loven per i dag ikke gir mulighet til. Her står personvernens mot rettsikkerhetshensyn.

Boken er interessant, ryddig og velskrevet, men hvem er målgruppen? Det er behov for mer kunnskap om medisinske og biologiske forhold blant jurister som benytter seg av slike sakkyndige tjenester. For medisinerne som jevnlig opptrer som sakkyndige i retten, er kapitlene om bevisbedømming, rettsanvendelse og bevisteoretiske betraktninger av interesse.

Sidsel Rogde

Divisjon for rettsmedisin
 Folkehelseinstituttet